

ЦЪРКОВЕН ВЕСТНИК

ОРГАН НА БЪЛГАРСКАТА ПРАВОСЛАВНА ЦЪРКВА
СЕДМИЧНИК ЗА РЕЛИГИОЗНА И ЦЪРКОВНО-ОБЩЕСТВЕНА ПРОСВЕТА
Адрес: София, ц. ул. „Св. София“ № 2 тел. 8-29-83 сметка 110-11 БНС — Софийски градски клон

Д-Р ВЕРНЕР КЕЛЕР

ДА БЪДЕ СВЕТЛИНА

Историята на сътворението на света в светлината на модерната наука. — Изследователите пресмятат „началото“. — Вселената се разширява. — Разединяването на спиралните мъглявини. — За възрастта на нашата земна кора. — Преди 5 до 10 милиарда години.

Понятието „век на прогреса“ съединява в себе си едно поразително изобилие на развитие, изобретения и открития.

Неуморният изследователски дух постигна разделянето на материята. Димните облаци от ужасните атомни експлозии станаха познати явления. Електронни уреди заместиха стотици строителни инженери, математици и канцеларски сили. Роботи управляват напълно автоматизирани фабрики. Обстоятелството, че може би в близките години един въздушен кораб ще предприеме първото си пътуване във вселената едва ли се струва на обикновения човек вече невероятно.

Когато се говори за прогрес, повечето от хората имат предвид техническия напредък. Но действително преобразяващите, истинските успехи се заключават в новите познания и открития в областта на физиката и математиката, на астрономията и много други клонове от науката. Призвани да променят решително извехтеля образ на света, по-рано те никога не са отправяли предугаждани погледи към вселената, както в света на малкото, на микрокосмоса, така и в света на великото, на макрокосмоса.

Във века на прогреса беше намерен и отговорът на един въпрос, който е вълнувал най-дълбоко човечеството от самото начало, древният въпрос за произхода на нашата земя и на вселената въобще. И ето удивителното: за нас вярващите, отговорът на науката се съгласува, в основата си, с чудната картина на историята за сътворението, представена в Библията!

„Как така могат да бъдат съвсем напразни всички опити да се съгласува нашият библейски разказ за сътворението на света с изводите на естествените науки и да останат тези опити напразни завинаги!“, писа през 1902 година германският учен проф. Делич, в своето произведение „Вавилон и Библията“. С това съждение, той съвсем не беше сам, а изрази само схващането на науката през неговото време.

Днес, само пет десетилетия по-късно, това схващане е надминато и новопридобитите познания и възгледи на науката изглеждат толкова неопровержими, че дори и католическата църква не им се

В начало Бог сътвори небето и земята. А земята беше безвидна и пуста; тъмнината се разстилаше над бездната, и Дух Божий се носеше над водата. Рече Бог: да бъде светлина. И биде светлина (Бит . 1:1—3).

противопоставя повече. В Рим, който някога прокълна един Коперник и един Галилей, става нещо, немислимо по-рано — най-висшият духовен сановник на католическата църква произнесе реч за историята на сътворението в светлината на съвременната наука! Пред Папската академия на науките в Рим папа Пий XII съпостави, в една забележителна реч, новите изводи от изследванията с библейското описание на сътворението.

„Когато човекът на науката погледне от сегашното състояние на света към неговото бъдеще, той разпознава — в макрокосмоса и в микрокосмоса — оставяването на света. В течение на милиардите години, видимо неизтощима маса от атомни ядра загубва своята полезна енергия. Материята се приближава, картинно казано, до един угаснал вулкан с втвърдена лава. Щом, следователно, сегашният свят, който е пълен с ритъм и пулсиращ живот, не притежава в себе си достатъчно основание за съществуване, толкова по-малко ще го е имал онзи изминал свят, над който е полъхнало крилото на смъртта.

Колкото повече се връща човек назад в миналото, толкова по-богата е материята със свободна енергия и толкова повече е театър на големи космически преобразувания. И така, всичко навежда на мисълта, че материалният свят, снабден с непонятно големи запаси от енергия, е започнал своето могъщо съществуване в едно определено време. Тогава пред разума се поставят спонтанно два въпроса: може ли науката да каже, кога е започнало това могъщо съществуване на света? И какво е било първоначалното състояние на тоя свят?

За да проследи тези въпроси, които, разбира се, могат да означават само едно приблизително подреждане на величините, науката разполага с различни пътища, които са доста независими един от друг, ала накрая се приближават по своя резултат. Тези пътища са, накъсо казано, следните:

1. Разединяването на спиралните мъглявини респективно на системите от млечни пътища: изследването на многобройните спирални мъглявини, което бе извършено особено от Едвин Е. Хъбл в обсерваторията на Маунт Уилсън, приведе извода, че

тези много отдалечени системи от млечни пътища имат тенденцията да се раздалечават едни от други и то с такава бързина, че отстоянието между две такива мъглявини се удвоява за около 1,300 милиона години. От този процес на „еволуция на вселената“ следва заключението, че в дадена ера, която лежи от около един до десет милиарда години назад, материята на всички спирални мъглявини е била притисната в едно сравнително тясно пространство.

2. Възраст на твърдата земна кора: за да се пресметне възрастта на първичните радиоактивни вещества, вземат се с доста приблизителна стойност данни за превръщането на изотопа на урания 238 в един оловен изотоп (Р. а. Д.), на ураний 235 в актиний Д (А. с. Д.) и на изотопа на тория 232 в торий Д (Г. х. Д.). Количеството хелий, което се образува при това, може да служи за проверка. Така се стига до извода, че средната възраст на най-старите минерали възлиза на пет милиарда години.

3. Възрастта на метеоритите: същият способ, приложен към метеоритите, за да се определи тяхната възраст, дава приблизително същото число от пет милиарда години. Този резултат придобива особено значение днес, когато всеобщо се приема, че метеоритите имат междузвезден произход.

4. Стабилността на двойните звезди и на звездните купчини: гравитационните колебания, на които са подложени (отвън навътре) тези системи, сравними с приливите и отливите, определят тяхната стабилност пак в границите на периода от пет до десет милиарда години.

Тези числа могат да предизвикат удивление, но те не обхващат и за най-обикновения верующ човек друго понятие, освен понятието, включено в първите думи от книгата Битие: В начало — което означава началото на нещата във времето. И числата на науката придават на тези думи от Библията един конкретен и, така да се каже, математически израз.

Със същото чувство на дълг и обширност на изследването и проучването, учените се отнесоха и към другия, безспорно още по-труден въпрос — въпросът за състоянието и свойствата на първоначалната материя.

В това отношение ние, като преценяваме фактите, опознаваме делото на едно творческо всемогъщество, чиято сила, поставена в действие преди милиарди години от един мощен „двигател“ на творческия дух, се разпределя в цялата вселена и с един акт на любов е призовала към живот материята, препълнена с енергия. Съвременната наука е успяла, изглежда, да прескочи една дистанция от милиони столетия и да стане свидетел на онова първо „фиат лукс“ („Да бъде светлина“), тогава, когато от хаоса, заедно с материята, е произлязло едно море от светлина и сияние, докато частиците на химическите елементи са се разпаднали и отново са се съединили в милиони системи от млечни пътища.

Ние мислим, че обезпечените до сега факти за сътворението по време не представляват такова съвършено доказателство, както аргументите на физиката и откровението, що се отнася до сътворението

само по себе си, и аргументите на откровението, що се отнася до сътворението по време. Данните от естествените науки изискват по-нататъшни изследвания и потвърждения, а теориите, базиращи се върху тях, изискват по-нататъшно развитие и нови доказателства, за да създадат една сигурна база за такава аргументация, която се основава сама на себе си, извън областта на естествените науки.

Само преди няколко десетилетия, подобна хипотеза беше отричана, като съвсем несъвместима с тогавашното ниво на науката. Още в 1911 година прочутият физик Сванте Арениус се изказа: „Мнението, че от нищото би могло да произлезе нещо, се намира в противоречие със сегашното становище на науката, според което материята е непроменлива“.

Колко различно и по-близко до действителността е становището, изразено от един бележит човек на науката! Сър Едмунд Уитейкър казва, относно изследванията върху старостта на света: „Различните пресмятания се изравняват в крайния извод, че е имало една ера, приблизително преди един до десет милиарда години, когато светът е съществувал, ако той въобще е съществувал, в една форма, съвсем различна от познатите днес състояния. Тази епоха представлява за нас най-далечната граница на науката. И ние можем с пълно право да я приемем като епоха на сътворението. Тя изтиква на заден план гледището за света, внушено ни от геологичните факти, а именно, че всеки съществуващ на земята организъм има свое начало във времето“. (Пространство и дух, 1946, стр. 118).

И така, какво значение има съвременната наука за доказателството на божествения произход, изградено върху факта за променливостта на космоса? Чрез точни изследвания в макрокосмоса и в микрокосмоса, стигащи до подробности, науката е разширила и задълбочила в голяма степен емпиричната основа на това доказателство. От факта на променливостта следва да се извади заключение за съществуването на едно първично нещо, което по природата си е непроменливо. Науката е проследила по-нататък хода и направлението на космичното развитие и е проучила неговия естествен край, както е проучила и началото му в един период от пет милиарда години. Чрез това и посредством свойствената на физикалните доказателства нагледност, науката е потвърдила свободната възникналост и обоснования от нас извод, че в онова време светът е произлязъл от ръката на Твореца.

Сътворението по време: това доказва един творец, това доказва Бога!“

Каква непонятна промяна! Дори през 20 век нямаше, понеже още липсваха предпоставките за това, никакви научни хипотези за произхода на вселената, което, впрочем, не изключва обстоятелството, че хората усърдно се трудеха отдавна вече за разрешаването на великата загадка. Да, те вярваха дори, че могат да си помогнат с конкретни данни.

Още в 1654 година архиепископ Ъшър от Ирландия се изказа, че сътворението било станало в деветия утринен час на 26 октомври 4004 година преди раждането на Христа, както показвало точното проучване на Свещеното Писание. Повече от едно столетие тази добросъвестно изчислена дата бе считана за валидна. И този, който допускаше някой по-раншен момент, бе смятан за вероотстъпник.

Съвременното изследване е пресметнало този промеждутък от време, който е изтекъл от възникването на вселената. Към това, с речта на Пий XII, най-висшият авторитетен представител на католическата църква казва „Да“.¹

Превел:

† Варненский и Преславский ИОСИФ

¹ Констатациите относно това, че светът има начало и че той е сътворен може би между 5 и 10 милиарда години не е изненада за ония, които са завършили нашите духовни учебни заведения.

Ние добре помним как грижливо нашите учители и професори ни обясняваха, че шестте дни, през които е бил сътворен светът, могат да означават както шест обикновени дни, така и шест дълги периода от време, защото в оригиналния еврейски език, на който е написан Стариият Завет, думата „йом“ може да означава един обикновен ден, но и един период от неопределено време. †В. П. Й.

Достойнството на човека

Знаменит скулптор се разхождал с един свой приятел из градината си, в която имало много статуи — дело на неговите ръце. Но, за съжаление, статуите били похабени, излющени, разтрошени и, вместо да допринасят за красотата на градината, те увеличавали безпорядъка в нея и ѝ придавали запустял вид. Това направило лошо впечатление на госта и последният, като се обърнал към скулптуростопанин на градината, откровено му казал:

— Приятелю, колкото обичам теб, толкова са ми неприятни и омразни твоите изпочупени статуи. Най-добре е да наредиш тези обезобразени фигури да се махнат, да бъдат унищожени, за да не смущават и тровят спокойствието на всички, които идват тук.

И едва изрекъл тези думи, в голяма изненада, гостът забелязал, че лицето на ваятеля се намръщило:

— Не, — извикал той, като се обърнал към него, — ти не ме обичаш, защото, ако ме обичаше, нямаше да разсъждаваш тъй. Когато душата ми, в творческо настроение, се издигаше нагоре и живееше небесен живот, аз създавах тези статуи. В тях вложих всичко мое — цялата си душа. Във всяка линия по тях аз отразявах себе си и всичко, което ме възбуждаше във великото художествено вдъхновение. . . Но, мина време. Разните бури и стихии, разрушиха моето творение. Хората ги изпочупиха, обезобразиха, и на мен взе да става все по-тъжно и по-тъжно. Но, да се откажа от своето творение — никога! Не мога. В тях — в статуите, даже и в този им вид, е останало нещо мое. . . в тях съм аз самият. . . И, ако ти ме обичаше, нямаше да изречеш такава отсърда към тези нещастни мои творби. Те нямаше да ти внушават това отвращение. О, не! Ти в тях щеше да познаеш мене, и с мъка и съжаление щеше да се спреш над това мое погрозняло отображение. Да се любуваш в него на калта, на безобразието е невъзможно, но то не е и мое. Обичаш ли ме — ти щеше да се замислиш за възстановяване разрушеното; щеше да гледаш, как и как аз — и само аз — да пролича в тия мраморни отломъци. Това тъй щеше да бъде, ако ти ме обичаше. Но твоята обич към мен е била само думи, думи и думи. . .

Тъй и Бог милее за своето създание — човека. Последният е образ на Бога, но, вследствие греха, бурите на живота тъй са действували на него, че той по живот се е отдалечавал от своя Създател

все повече и повече. Но Божественото очертание в него си останало — затуй Бог не го забравя. . .

Човекът е Божие творение. Създаването му не е като на другите творения. То се предшества от съвет. И сега, като започва едно по-съвършено дело, Бог се съветва със Себе Си и създава творение, достойно за Своя съвет. Всичкото творение се е явило само по силата на творческото Слово на Бога: „Да бъде — и стана“. А за човека не е тъй. Той го създава не от нищо — както другите творения — а от дадена вече материя; оттук е и красотата, с която той е надарен. И — което е особено важно — Сам Бог непосредствено създава човека. Но Бог е дух! . . С този човешки израз се показва особеното благоволение, с което е удостоил новото творение — създал го по Свой образ. Сам Бог създал човека и за модел взел не небето, не земята, не ангели, не архангели, не серафими, не някоя друга небесна сила, а — Самия Себе Си! След като е образувал тялото на първия човек, не се казва, че от материята е изваял неговата душа, а е казано: „И вдъхна в лицето му дихание за живот“ (Бит. 2:7). Ето в това — духовното, а не в телесното е образът Божий у човека. Образът не е скрит в материята, че да се състои в нея, каквото е подобие то в една статуя, направена от мрамор или глина: от материя направена и на материята да прилича.

И тъй, човекът има два състава — тяло и душа; тялото иде от земята, а душата от Бога. Истинският човек е в душата: тя е образът на Бога, т. е. жизненото начало, излязло от устата на Бога. Тоя образ се състои, преди всичко, във властта на човешкия дух над природата. Величието и властта на Бога е отобразено у човека. Бог само като пожелае, и всичко се изпълнява. Това е чудо. Такива чудеса стават и в нашия живот, но ние сме свикнали с тяхното повторение и не ни правят впечатление. Тъй, аз, само като пожелаая, мога да движа ръцете, очите, тялото си, само като пожелаая, мога да запя без да познавам гласовите органи и тяхната функция. Кой е дал тая власт на моята воля, и как аз мога да движа това, което не познавам? — Това е чудо и говори за Божието величие у човека. Душата е в тялото с власт, сила и действие; тя господарува над него, защото е образ на Бога.

Образът на Бога се разкрива и в разума на човека. Величието на разума — това, което го доближава до Бога и го прави отобраз на Божия разум, е в съзнанието на човека, че е Божие създание, извикано към живот, за да владее над света.

Човекът е малко, слабо създание, но няма истинското величие се състои в материалната големина или в пространствеността? Нима представителите на политическата мощ и научната мисъл е трябвало да имат тела на исполини, за да се почувствува тяхната сила и величие? — Не! Достойнството и силата на човека е в способността да мисли. Бог е създал човека прав, за да гледа нагоре към небето и да чувствува господството си над природата — „да господствува над морските риби, и над небесните птици (и над зверовете), и над добитъка, и над цялата земя, и над всички гадини, които пълзят по земята“ (Бит. 1:26). И как неизменно се изпълняват тези думи на Писанието! Не е ли за удивление да гледате малкото дете да води за юздите буйния кон, да мушка с остен ленивия вол и да върви пред грамадния слон и други животни с несравнимо надмощие на физическата им сила? — Това е тъй, защото силата е не във физиката, а в душата — в разума, в образа на Бога. И справедливо казва Блез Паскал: „Всички тела, небосвода, звездите, земята и нейните царства не струват колкото най-малкият от умовете, защото той познава всичко това и себе си, а телата — нищо...“

Дълг е на човека да владее мисълта си — да мисли за своя Създател, да насочва поглед върху самия себе си. И колкото мисълта му е по-възвишена, толкова и величието му ще бъде по-голямо.

Човекът е една тръстика, — продължава същият мислител, — най-слаба в природата, но мислеща тръстика. Не е нужно да се въоръжи против него цялата вселена, за да го смаже — една пара, една капка вода стига, за да го убие, но и когато вселената го смаже, човекът ще бъде пак по-благороден от това, което го убива, защото знае, че умира, а вселената не знае надмощието, което има над

него. Тъй надмощието на човека е в мисълта, а не в материалната сила, в пространството и дълготрайността.

Образът Божий се корени и в сърцето на човека — в свободата на избор на добро или зло. И тая свобода е еднаква за всички, защото образът Божий е еднакъв във всички човеци. Затуй и нравственият закон на сърцето е един и същ у всички човеци.

Велико е достойнството на човека. То проличава от учението за изкупването му от греха. С грехопадението, човекът помрачил образа Божий у себе си. Но Бог не го оставил в мрака на греха. С Голготската жертва му възстановява прежното достойнство. Евангелието издига Кръста в центъра на човешката история и счита смъртта и възкресението на Христа най-главно събитие за отбелязване в световните летописи. То учи, че всяка душа е изкупена с Божествената любов на Христа.

Колко е ценна за Бога личността на човека, щом не ангел или някоя друга сила, а сам Синът Божий е трябвало да дойде на земята, „за да подири и спаси погиналото“ (Лук. 19:10) със Своята пречиста кръв да го изкупи от греха, да възстанови в него Своя образ и тъй да го направи съобщник на вечната Си слава.

Затуй, да ценим човека!

Да съзнаваме, че сме образ на Бога и да го пазим. Тъй най-добре ще изпълним своето назначение и цел на земята. „Бъдете съвършени, както е съвършен и небесният ваш Отец“ (Мат. 5:48) — е казал Христос.

Човекът повече или по-малко се отдалечава от Бога и го забравя. Но Бог никога няма да забрави Своя образ, както скулторът не забравя своите творби.

Издигнал се на кръста заради човека — Своя образ, нашият Господ и Бог е заповядал на света: „Обичайте се един други! Обичайте човека! Обичайте в него не злото, не падението, което не бива да обичате, а обичайте в него светлата Божествена черта!“

Архим. Иларион

Копнеж по Божия чертог

Чертог Твой вижду, Спасе мой, украшений,
и одежди не имам да вниду в он, просвети
одеяние души моея, Светодавче, и спаси мя.
(Светлен от Последованието на Жениха)

Пролетното слънце стопява последните преспи в шубраците. Всяко кътче от земята се обновява за нов живот от слънцето и топлината. В тия хубави дни Св. Църква иска, както в природата, така и у нас, да настъпи промяна, като огнената сила на покаянието стопи преспите и ледовете на нашите явни и скрити грехове. През Св. Четиридесетница — тая истинска духовна пролет за вярващата душа, — това става по-лесно, защото Божията милост е още по-голяма към грешниците, които се каят, и плачат, и се молят, и постят, и правят поклони, и виждат голотата на душата си, и се смиряват, и копнеят по изгубения Божий чертог, и пеят покаяни

песни, измежду които една от най-хубавите е: „Чертог Твой вижду, Спасе мой, украшений...“

„Чертог Твой вижду...“ — „Виждам Твоя чертог...“ — така започва тая църковна песен. Поетът заплаква за себе си, за своя осквернен телесен храм, и в този плач от дълбините на греха той вижда лицето на Бога и на праведниците — дивния Божий чертог. Веселят се там чистите души, съжителни на ангелите, „сияят като светила“ (Филип. 2:15), и „с плод на светост“ (Рим. 6:22) носят „венета на живота“ (Откр. 2:10). Господ седи върху престола Си в Своя чертог с всичката Си слава; безплътните небесни сили Му служат непрестанно. При Него — Извора на Живота — са намерили покой душите

на ония, които с добрия подвиг са се подвизавали, пътя свършили, вярата упазили (2 Тим. 4:7). Тук е долина на скръбта и мъките, а там е вечна радост; тук има сълзи и въздишки (Ис. 35:10), а там Седещият на престола е изтрил всяка сълза от очите (Откр. 7:17). Божият чертог — това е Царството на Отца (Мат. 13:43), това е Царството на Сина (Лук. 23:42), това е, по думите на Св. Григорий Нисски, и „Царството на Светаго Духа“, — това е самият рай (Лук. 23:43), за който въздиша и копнее душата на всеки праведник (2 Кор. 5:2). В Божия чертог влизат чистите по сърце (Мат. 5:8) и ония, които с покаяни сълзи са измили греховете си.

Ние, грешниците, гледаме към Божия чертог с мъка, защото няма място там за нас. Той е чертог за праведните и свършените люде, а не за пълни със слабости и грешки създания. До кога ще си оставаме все старите непоправими грешници? Кога най-после ще дадем плодове на покаяние? — Колко сме далече от съзнанието за своята греховност и от желанието да се разкаем и почнем нов и чист живот! Душата ни е разкъсала одеждата на чистотата — невинността; тя стои гола и осквернена; дълбоки бразди оставиха върху нея гордостта, сребролюбието, чревоугодие, блудството, завистта, злоречието, леността, — тия, именно, смъртни грехове и разкъсаха светлата одежда, та всеки от нас сега плаче и стене: „... и одежди не имам да вниду в он“.

Доста сме лежали в тинята на греха. Ето, благият Христос стои пред дверите на сърцето ни, хлопа и иска да Му отворим (Откр. 3:20). Той е готов всичко да ни прости, ако у нас има желание за добро начало, твърда решимост да скъсаме с греха и пороците. Той не дойде в света за праведниците, а такива като нас грешници да призове към покаяние, на такива като нашите голи и пусти души да даде светлина и одежда. „Не бива да се отчайваме за спасението си. Силата на покаянието е голяма: митарят стана евангелист, богохулникът — апостол, разбойникът придоби рая, блудницата — извора на спасението. Много от нашите учители — утешава ни св. Иоан Златоуст — бяха по-рано известни с греховете си, а после се прославиха със своето покаяние и праведност“.

Когато блудният син дойде в себе си, четем в притчата, пролял сълзи на разкаяние, и баща му го приел. Голяма била бащината радост. Той наредил да съблекат дрипите му, и да му дадат нова светла дреха, защото мъртъв бил и оживял, изгубен бил и се намерил (Лук. 15:11—32).

Господи, Боже наш, помогни и ние, мъртвите за Тебе, да оживеем и да закопнеем по Твоите селения (Ис. 83:3—4)! Просвети, Светодавче, бедните ни души със Твоята незалязваща светлина, за да можем с нова одежда да посрещнем в Твоето славно Възкресение Тебе, Небесния Жених, идещ от Небесния чертог!

Архим. Нестор

Господи и Владико живота моего...

Дълбокият смисъл на великопостните молитви и песни, които светата църква възнася към небето, е насочен към пламения призив: всесилният Бог да премахне от нас скверנותите, които позорят живота ни, и да ни даде сили да утвърдим в себе си доброто начало, светлата мисъл, красивото чувство, благата воля.

Как хубаво е изложен тоя трогателен призив в молитвата на св. Ефрем Сирин, която през великопостните дни и свещенослужители, и миряни изтръгват из най-съкровените дълбочини на душата си: „Господи и Владико живота моего, дух празности, униния, любоначалия и празнословия не дажд ми! Дух же целомудрия, смиренумудрия, терпения и любве даруй ми, рабу Твоему! Ей Господи Царю, даруй ми зрети моя прегрешения и не осуждати брата моего, яко благословен еси во веки веков, амин!“

Господи и Владико на моя живот, дух на празност не ми давай! Понеже сам не мога да се пазя, пази ме Ти, Творче на живота, от размътения дух на леността и празномислието, не ме пушай по разкалените пътища на лекомислието и безгрижието за собствената ми съдба, за собствените ми задачи и цели. Колко опасно е човек да изпадне в празнота, в безделие, в скука. Нима има порок на света, който не е закърмен от тоя отвратителен дух на празността? Нима има грях по земята, който няма наченките си в празни и суетни мисли, в празни и гибелни чувства? Нима има нещо по-опасно и потревожно от това, да не може човек да намери в себе си сили да отдаде талантите, които Бог му е

връчил, в сериозни, решителни, смели дела в полза на непрестанно и ентузиазирано изграждащия се светъл живот?

Господи и Владико на моя живот, дух на униние не ми давай! Понеже сам не мога да се пазя, пази ме Ти, Всевишний, от оная разплутост на душата, която тъй дълбоко затъмнява очите на човека, че той не може да види хубавото в себе си, в близките си, в народа си там, където то блести с ослепителна светлина. Опасна, трудно лечима болест, унинието така силно наранява и изхабява творческите пориви у човека, така дълбоко изрязва крилето на жизнерадостния му размах, че у него волята за живот, за вдъхновени дела в полза на близки, на род и родина, заприличва на птица, дълбоко ранена, паднала безпомощно на земята. Обхванатият от духа на унинието, гледа мрачно, пристъпва мрачно, на нищо не се радва, нищо не иска. Той слуша песните на трудовия подем на живота, край него тържествено звънят акордите на възхвала на живота, а душата му се свива и гърчи, безпомощна и отчаяна. Преситен от ламтежи по празни и суетни неща, разочарован от себе си, настръхнал срещу всичко, което цъфти и благоухае, рано засланен от студените вълни на егизма и самозатвореността си, той е отпуснал ръце, задавен от горчивините на собствената си безпомощност.

Господи и Владико на моя живот, дух на любоначалие не ми давай! Понеже сам не мога да се пазя, пази ме Ти, Всеблагий, от такова властничество в моя дом, в моята служба, в моя живот, което

познава само права и никакви задължения, което знае само да иска от другите и никому нищо да не дава от себе си. Пази ме от оня страшен нагон към власт над другите, който прави самия мене роб на собствените ми страсти и похоти и превръща живота около мене в робия. Дай ми разсветлено прозрение правилно да разбере думите Ти, казани в Светото Ти Евангелие пред първите Твои ученици: „Който иска между вас да бъде големец, нека ви бъде слуга; и който иска между вас да бъде пръв, нека ви бъде раб както Син Човечески не дойде, за да Му служат, но да послужи и даде душата Си откуп за мнозина“ (Мат. 20:25—28). Този, който е обхванат от злия дух на любоначалието, потъва в оная гъста мъгла на егоизма, която не му позволява да види, че има и други човечи до него, че и те имат право да живеят и да се радват на тоя Божи свят.

Господи и Владико на моя живот, като ме закриляш с любовта Си от духа на любоначалието, който винаги е запдашвал да превърне земята в пъкъл, пази ме и от духа на празнословието, зъл лукав, и непоправим противник на всяка правда и на всяка истина. Колко много животът е страдал от празните думи, от думи без съдържание и без дела! Колко много души са бивали разплаквани от думи, из които лъха зловонния дъх на лъжата и клеветата, на завистта и омразата! Човек, заробен от духа на празнословието, почва да прилича на празен съд, който с течение на времето се изпълня с прах и разни нечистотии, плесенясва отвътре, застила се с мухъл и става свърталище на микроби и всякакви други отрови. В любоначалието на преден план излиза една само страст — себелюбивата и властолюбива корист. В празнословието са се загнездили като отвратителни пиявици всички страсти, които затъпяват разсъдъка на човека, убиват човешкото в него и го правят жалък пред себе си и пред другите. Към какво ли не са насочени празните думи? Кого ли не искат да очернят те? Кому ли пакост не искат да сторят те? Там, гдето грехът дими, там са и те да го раздухат в пожар, да настървят брат срещу брата, син срещу баща, дъщеря срещу майка, човек срещу човек, народ срещу народ.

Господи и Владико на моя живот, дарувай ми дух на целомъдрие, смиреномъдрие, търпение и любов!

Каква дивна красота на живота представлява целомъдрието! То е благоуханното цвете на семейния кът, винаги свежо и винаги хубаво. То е райската прелест на всяка девица, влюбена в лазурната чистота на девството, което пълнокръвно, свежо и бодро се готви за живота. То е диамантената твърдост на всеки млад човек, който е възжелал да бъде зидар на тихо и щастливо семейно огнище.

А какъв чар излъчва из себе си смиреномъдрието! То е чудната мъдрост на смирените и кротките души, които са познали безкрайното величие на вездесъщия Бог и са почувствували себе си нежна и крехка издънка на Неговата мощ. В смиреномъдрието има едно необозримо величие, което не се измерва със земните мерки. То е величието на ония разумни същества, които са видяли своите собствени творчески сили като живи, неразривни частици в огромния, непостижимия творчески акт, който движи всемира, дава му живот и го прави красив.

Не всички в живота са целомъдрени, не всички са смиреномъдрени, но всички са готови да дадат път

на целомъдрието и смиреномъдрието, защото тия две добродетели са свежите плодове на проверена и утвърдена от вековете мъдрост. Кой ли не се влюбва в девствената красота, която отразява в себе си чара на небесата? Кой ли не свежда ниско глава и не коленичи пред едно смирение, което със всесилната си кротост прави слабите силни, издига ги високо над всяка самонадеяна гордост, прави ги истински, реални владетели на живота?

Смиреномъдрието е толкова по-мощно и величаво, колкото по-твърдо и неотстъпно стои зад него търпението. Духът на търпението е оная безкрайно устойчива сила във вдъхновената борба за истината, за правдата, мира и любовта в живота, които единствени имат правото да носят на себе си царствени венци. Духът на търпението е такава издръжливост на благородните сили в човека, която като чиличена броня ги пази от злокобния дух на празността, уничието, любоначалието и празнословието. Този, който има в себе си духа на търпението, знае умело да се бори срещу собствените си похоти и страсти, има достъчно мощ в себе си да каже своето не срещу всяка неправда, срещу всичко онова, което се мъчи да почерни истината, да се погаври с доброто, да отрече истинските ценности на живота. Духът на търпението създаде големите герои на вярата във възкръсналия Бог, които пееха псалми и величания към Небето, когато се срещаха със смъртта лице с лице. Духът на търпението направи великите патриоти от всички страни и народи безсмъртни титани на една безпределна любов, която не познава друг закон освен закона на саможертвата пред светлите олтари на живота. Който е закръмил в себе си този дух, не се плаши от никакви тревожни виявици на завист и омраза, на подлост и лукавство, на горчивини и обиди. Челото му е румено и светло. През очите му блести сигурност, която го прави верен докрай на всичко, което е благо за всички.

Опитите на живота показват, че търпението от своя страна е толкова по-мощно и по-устойчиво, колкото по-широко и по-плътно е приело в себе си духа на любовта. Много певци по света са пели химни на любовта. Реалната сила на любовта красноречиво и убедително е представена от блажения апостол Павел: „Да говоря всички езици човешки и дори ангелски, щом любов нямам, ще бъда мед, що звънти, или кимвал, що звека. Да имам пророчески дар и да зная всички тайни, да имам пълно знание за всички неща и такава силна вяра, че да мога и планини да преместям, — щом любов нямам, нищо не съм... Любовта е дълготърпелива, пълна с благод, любовта не завижда, не се превъзнася, не се гордее, не безчинствува, не дири своето, не се сърди, зло не мисли, на неправда се не радва, а се радва на истина; всичко извинява, на всичко вярва, на всичко се надява, всичко претърпява. Любовта никога не отпада“ (1 Кор. 13:1—8). Който има в себе си духа на любовта, която иде от Бога, защото Сам Бог е любов, има всички добродетели.

Колко трудно е човек да намира време да вниква в себе си и редовно да си дава отчет: какво съм бил длъжен да сторя за себе си, за семейството си, за Църквата си, за службата си, за Родината си, и какво не съм сторил. Няма нищо по-лесно от това, човек да съди другите, да вижда сламката в очите на другите, без да усеща, че греда има в соб-

ствените му очи. Който има жива частица от любовта в онова нейно божествено съвършенство, както я е показал чрез Себе си Спасителят на света, Богочовекът Христос, е добър баща, добра майка, добър син, добра дъщеря, добър гражданин, добър строител на щастлив и радостен живот в хубавата ни земя. Който има това неопценимо съкровище в себе си, преди да съди другите, съди себе си и чрез себе си се старее да покаже, колко голям може да

бъде човек в целомъдрието, смиrenomъдрието, търпението и любовта си.

Господи и Владико живота моего, дух празности, униния, любоначалия и празнословия не дажд ми! Дух же целомудрия, смиrenomудрия, терпения и любви, даруй ми, рабу Твоему! Ей Господи Царю, даруй ми зрети моя прегрешения и не осуждати брата моего, яко благословен еси во веки веков, амин!

Д-р Тодор п. Тодоров

Социални мотиви в църковното богослужение през великия пост

Християнската религия има подчертан социален характер. Макар идеалът на християнството да е спасението на отделната човешка личност, факт е, че този идеал се постига сред обществото и чрез него и че е предназначен за всички хора. „И тъй, идете, научете всички народи, като ги кръщавате в името на Отца и Сина и Светаго Духа, и като ги учите да пазят всичко, що Съм ви заповядал“ (Мат. 28:19–20; Марк. 16:15). Човек не може да запази своите религиозни разбирания и изживявания изключително в кръга на най-интимните си, недостъпни за чуждо око душевни прояви. Като социално същество, той е принуден да ги изяви и манифестира сред обществото. По такъв начин те дават своето отражение върху устройството и характера на това общество и се явяват като социална сила. Нещо повече, християнството поставя на отделната личност изисквания, които непосредствено носят белега на неоспорим социален характер. Да припомним тук думите на Христа: „Никой няма любов по-голяма от тая, да положи душата си за своите приятели“ (Иоан. 15:13), както и други Негови думи: „Доколко сте сторили това (става дума за дела на социално добротворство) на одного от тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили“ (Мат. 25:40). Класически в това отношение са и думите на св. ап. Павел в посланието му към Галатяните: „Понасяйте един другиму теготите и така изпълнете закона Христов“ (Гал. 6:2), както и максимата му: „Който не иска да се труди, не бива и да яде“ (2 Сол. 3:10).

Разбирането, че християнството има значение и е дължително само за отделната човешка личност, а не и за обществото, е крайно неправилно и вредно. То е станало причина спокойно да се търпят в това общество много социални злини — крепостничеството, експлоатацията, липса на равноправие, колониалният гнет и др., които са несъвместими с християнските разбирания. Но социалният характер на християнската религия е толкова силен, щото се налага от само себе си дори и при господството на това разбиране. Във капиталистическото общество всички хуманни инициативи от социален характер — сиропиталища, старопиталища, приюти, детски градини и пр., са дело на частната християнска инициатива. Какво би било, ако християнските законодателства биха били пълно отражение на социалния християнски дух! Дори и през вековете, когато принципът за значението на християнството само за отделната човешка личност е господствувал напълно, и тогава се е оказало невъзможно да отбегне от съзнанието на църковника-поет значението на християнството и като социална сила. Това се вижда ясно от съдържанието на много молитви и песнопения от църковното богослужение през великия пост.

Великият пост е определен от църквата за самовглъбление, строга самокритика и исправление на отделния християнин. Поради това той е особено важно време. Църквата го нарича „време благоприятно“, „ден на спасение“, „духовна пролет“, „майка на целомъдрието“, „поприще на благодатното възраждане“ и пр. Поради важноста му за исправлението на човека, към великия пост се пристъпва с подготовка на християнското съзнание в продължение на три седмици. В тях се посочват условия-

та за успешно провеждане на предстоящия духовен подвиг. През първата неделя — тази на митаря и фарисея — на християнина се препоръчва да отхвърли фарисейското самомнение и гордост и да признае нуждата от исправление; да се смири подобно ни митаря и признае своята греховност пред висшата Божия правда. Да признае човек себе си за грешен, да осъзнае, че има нужда от исправление и да потърси в това направление Божията помощ — това е първото условие за духовен растеж и възход. Самоуспокоението и самоъмнението, самозалъгването, че дадена цел е напълно постигната, това е най-опасната преграда в пътя на духовното издигане на човека. Втората подготовителна неделя е предназначена да предпази човешката личност от отравата на отчаянието. На положението на блудния син, изразходвал своеволно и безразсъдно цялото си бащино наследство, далеч от бащин надзор и сред пълно безгрижие, изпаднал в крайна нужда и дошъл до прага на отчаянието, църквата противопоставя безпределната бащинска Божия любов и родителска готовност за опрощение. Това е една от най-светлите страни на християнската религия, която дава възможност за истинско морално възкресение, за исправление на почти загиналия морално човек (Неделя на блудния син). В третата подготовителна неделя се изтъква необходимостта от дела на социална правда за спасението на човека, като се предпазва от другата крайност на отчаянието — изключителното упование на Божията милост. Съзнанието за лична греховност и упованието на Божията милост трябва да бъдат стимули за идване в себе си, за покаяние и решително тръгване по пътя на добродетелта. Защото Бог е не само любов, но и върховна справедливост и на съдния ден ще въздаде всекиму според делата. Тази неделя особено силно подчертава значението на социалната дейност за спасението на личността. Отношението ни към нуждите на нашите близки ще бъде последният критерий при определяне вечната съдба на всеки отделен човек. „... дойдете вие, благословените на Отца Ми, наследете царството, приготвено вам от създание мира; защото гладен бях и Ми дадохте да ям; жеден бях, и Ме напоихте; странник бях, и Ме прибрахте; гол бях, и Ме облякохте; болен бях, и Ме посетихте; в тъмница бях, и Ме сподоихте. . . истина ви казвам: доколкото сте сторили това на одного от тия Мои най-малки братя, Мене сте го сторили (Мат. 25:34–40). Не е само вярата, която ще спаси човека, а и неговите дела на социална правда. „Махнете се от Мене всички, които вършите неправда“ (Лук. 13:27).

С таква мисли и чувства църквата въвежда християнина във великия пост, където вече прогърмява гласът на Господа, Който изпитва и знае всичко — дори и най-съкровените тайни на човешкото сърце. Заради това към облагородяване на това сърце е обрънат погледът на християнина през тези постни дни. Чрез молитвата на св. Ефрем Сирин (IV в.), придружена с поклонни, това сърце се държи на постоянна будна стража, защото от него излизат всички добри и лоши дела (Лук. 6:45). „Господи и Владико на моя живот, не ми давай дух на безделие, униние, властничествуване и празнословие. Дай ми дух на целомъдрие, смиrenomъдрие, търпение и любов. Ей Господи, дай ми да виждам моите прегрешения и да не

осъждам своя брат, защото Си благословен во веки. Амин". През първата седмица се чете и големият покаяен канон на св. Андрей Критски – зов за сърдечно покаяние и изправление. Църквата се стреми същевременно да предпази вярващите от едно формално изгълбление на поста, изразено само в промяна режима на храненето. Тя иска от всекиго дела и то такива, които имат пряко отношение към живота на ближния, или пък косвено влияят върху характера на обществения живот.

В понеделник на Сирната седмица, I и II стихове от IX песен на втория канон имат следното съдържание:

I. „Душо моя, въведе се времето за покаяние. Не бъди небрежна. На гладните дай хляб, моли се на Господа всеки ден и нощ, и час, за да те спаси“.

II. „Както отдалечихме месото и останалите храни, така да избегнем и от всякаква вражда към ближния, заедно с всяко блудство и лъжа, и от всяка злоба“.

В същия понеделник вечерта самогласният на стиховните изисква: „Да побързаме чрез поста да се очистим от сквернотата на нашите прегрешения и чрез милост и човеколюбие да влезем в чертога на Жениха Христа, Който ни дава велика милост“.

I, II и III стихове от II канон на седмата песен в сирния вторник имат следното съдържание:

I. „Да се предпочистим сега не само чрез храни, но и чрез дела, и да започнем, вярващи, с топла молитва...“

II. „Тъй подобава да постим: не във вражди и свадни, не в завист и раздори, не в пустославие и лицемерие, но като Христа – в смиреномъдрие“.

III. „Който е милостив към ближния, казва се, че дава мъдро заем на Спасителя. О, несравнима радост! Защото щедро въздава за доброто във всички векове“.

Характерен е и самогласният на стиховните от сирна сряда сутринта: „Като постиш от храни, душо моя, а не се очистиш от страсти, напразно се радваш, че не ядеш. Защото, ако това не ти е повод за изправление, ще бъдеш намразена от Бога като лъжлива и ще се оприличиш на злите демони, които никога не се хранят. Да не би като грешни, да направих поста ненужен...“

Сирни четвъртък, сутринта, I канон, песен VIII, стих II гласи: „Отвори се попрището на благодатното въздържание. Нека светло посрещнем нуждаещите се от милост“.

На сирния петък, сутринта, IV песен, стих II подканя: „Да нахраним бедните, за да получим милост за милост, и чрез божествената вода на постенето да омнем душевната нечистота“.

Същия петък, вечерта, самогласният на стиховните гласи: „Да се очистим, братя, от всяка сквернота на плътта и духа; да просветнат свещите на душите ни чрез любов, като не се самоизяждаме един други чрез клевети...“

Характерна е и стихирата на стиховните от понеделника на I седмица, вечерта:

„Да постим пост приятен, угоден на Господа. Истинският пост е отстранение от злини, въздържание на езика, премахване на гнева, отдалечаване от страсти, от клеветничество, лъжа и клевопрестъпничество. Тяхното изчезване е истински и благоприятен пост“.

Стих II от VIII песен на канона във вторник на I седмица предупреждава:

„Душо моя, въздържай се от вредните страсти, от завист и омраза, от всяка злоба, като се храниш с храни, които ще ти изходатайствуват невестествена небесна храна“.

IX песен на II канон, стих I:

„Време благоприятно е ден на спасение. Да принесем Богу дарове от добродетели, като отхвърлим, братя, де-

лата на тъмнината, да се облечем в оръжието на светлината, както говори Павел“.

Самогласният на стиховните от същия ден зове:

„Да започнем, хора, непорочен пост, който е спасение за душите. Да послужим Богу със страх. Да помажем главите си със елей на добротворството и с вода на чистотата да омием главите си“.

I стихира на „Господи възвах“, сряда вечерта, обръща внимание:

„Братя, като постим телесно, да постим и духовно. Да развържем всяка неправедна връзка; да разкъсаме нередностите на насилствените сметки; да раздерем всяко неправедно писмо (запис); на гладните да дадем хляб“ и да въведем в домовете си бедните безпризорни, за да приемем от Христа велика милост“.

Стих I от IX песен на канона от повечерието във понеделник на II седмица гласи:

„Да постим от страстите на гнева, а се насладим от истинска любов, да нахраним бедните с хляб, ние които се храним с Божията благодат, и със сълзи да угасим сълзите на бъдещия съд“.

Вторник, II седмица, I стихира на стиховните подканя:

„Защо, душо, унивайки служиш на греха? И защо, като си болна, не идваш при лекаря? Ето вземе благоприятно, ето ден на спасението. Стани, омий лицето си със сълзи на покаяние и с елей на добротворство разпали свещта си, за да получиш от Христа Бога очистиране и велика милост“.

A I стихира от стиховните в четвъртък на II седмица предупреждава:

„Постният подвиг е време за покаяние и ходатай за вечен живот, ако прострем ръцете си към добротворство...“

I седален на III седмица, вторник сутринта, подканя:

„Да се очистим чрез пост и молитва и чрез промишляване за бедните да угодим на Господа...“, а I стих от IV песен на канона изисква: „Верни, да покажем пост, сълзи, милостиня, добър прав, права мисъл, чистота в живота, за да се спасим“.

Подобни подкани се отправят към христианина и през останалите дни на поста. Съзнателният христианин, слушайки тези призиви за истински пост, придружен с милосърдие, чистота и искреност, стараяйки се да ги приложи на дело, несъмнено допринася за създаването на социална правда в живота. Средствата, посочени от църковния поет, не носят силата на държавните законни норми. Но чрез тях е било облекчавано положението на онеправданите и човешкото съзнание е било държано будно срещу неправдите в живота. Със своята проповед за социална правда християнството е подготвило съзнанието на хората за приемане на онова време, когато ще бъде устроено новото човешко общество. В това време ние днес живеем и към него се стреми целият свят. Сега тези призиви на християнската религия няма да загубят своето значение, а ще бъдат вътрешните стимули, които ще карат вярващите да бъдат доброволни и съвестни изпълнители на държавните социални закони, без да се поддават на съблазните за тяхното засицикалиане и престъпване. А несъмнено е, че вътрешното отношение на човека към дадени закони е най-сигурната гаранция за тяхното изпълнение. В това отношение християнството има да играе своята роля, защото неговият земен идеал е Царството Божие и Неговата правда. А „Царството Божие не е ястие и питие, а правда, мир и радост в Духа Светаго“ (Римл. 14:17).

Прот. Н. Кацарски

125-годишнината на храма „Успение Пресвятия Богородици“ в град Ихтиман

Най-старото селище в равното и плодородно ихтиманско поле е гр. Ихтиман, възникнал върху древния градец Хелице, голяма римска пътна станция, чиято история се губи през вековете. Разположен на важен път между Изтока и Запада, той е свидетел на много световни събития. Останки от значително укрепения градец Хелице и днес има в квартала „Секията“ на гр. Ихтиман.

С падането на Ихтиман под турско владичество, през 1371 г. е била съборена до основи Ихтиманската крепост (хасаря) и градът бил причислен към мюсюлманските владения. Има предание, че тогава християнският храм „Св. Евтимий“ бил превърнат в джамия, за което бележи в Константиан Иречек в „Княжество България“. От този

исторически паметник и днес има останки, намиращи се в югоизточната част на града.

В околностите на града има много оброчища, някои тачени и до днес, което показва, че през турското робство ихтиманци са продължили своя религиозен живот. По южните склонове на „Белешки рид“, разклонение на Ихтиманска Средна гора, са оброчищата „Св. Дух“, „Св. Спас“, „Св. Богородица“, „Св. Георги“, „Св. пр. Илия“ и „Комката“. И до днес се говори, че при оброчището „Комката“ са идвали монаси изповедници от Рилската св. обител и там са изповядвали и причастявали вяращите, от където идва името „Комката“. В разклоненията на северните склонове на „Септемврийски рид“ (кара баир) в местността „Асара“ има останки от развалини, очертаващи основи на християнски храм; по преценка на археолози това е манастир, от средновековните.

За да се предпази от издевателствата на поробителя, населението от Ихтиман през турското робство е било принудено да потърси убежище из недрата на Средна гора. Така възникнали селищата Царчино, Кочнево, Стипон, Вражебара и Оташлия. Когато турската власт почнала да се разкапва и кърджалийските нашествия зачестили, самите турци потърсили съдействието на българите да защитават и техните имущества. Тогава била издигната гралска стена за отбрана срещу кърджалийските нашествия, от която има запазена част, известна под името „Кърджалийски дувар“.

Българите от посочените по-горе села започнали да се заселват в града. Гралът добил български вид с българска махала. Това импулсирало българите да изградят свой молитвен дом. Възползувайки се от таланите облекчения при султан Мохамед II (1808–1839 г.), поискали да им се разреши да съградят храм. Желанието им било уважено. Населението събрало помежду си средства, като всички стаи и млади, мъже, жени и деца, дали своя доброволен труд за направа на храма, както тогава е бил обичаят. Храмът бил построен през 1835 година, което се вижда от запазените надписи над западните врата, който гласи: — „Во славу Святия животворящия и неразделния Тройни Отца и Сина и Святаго Духа създаде се храмъ Успение Пресвятия Богородици на 1835, г. Настоятели бистъ дедо Ласко и Спасъ съ опщомъ Православнимъ Християномъ.“

По нареждане на турската власт, не било позволено храма да бъде по-висок от турските къщи. За това той е построен 1,50 м. в земята, дълъг 20 м и широк 12,50 м. Зидовете са от камък, дебели 1 метър. Храмът е трикорабна базилика. Сводовете са опрени на 12 камени колони. Зографисването на храма е станало през 1875 година от самоковски зографи. Запазена стенопис от тогава има в западната и южната част на артика. Кога и кой архиерей е осветил храма няма сведения.

През освободителната война, на 7. I. 1877 г., преди влизането на руските войски в града, храмът е бил запазен от турско заште, някой си Абдимран, като изгоряла цялата дървена конструкция, св. икони, св. олтар и намиращите се там книги. За този пожар свидетелствува обгореното стенописно изображение „Ширша небесъ“, намиращо се в малкия купол на южната храмова артика.

След освобождението, до обновлението на храма, задоволяването на религиозните пужди на християните ставало в църковното училище, находящо се в източната част на църковния двор, което било пригодно за параклис в чест на „Св. в. м. Георги“. Там се е служило редовно в продължение на две години, до възстановяването на храма през 1879 г.

Както преди, така и след освобождението, еснафските сдружения са вземали активно участие в икономическия и религиозен живот, което свидетелствуват и днес запазените икони в храма с надписи за дарения от еснафствата: терзийски, папучийски, кожухарски и грънчарски. Това говори, че Ихтиман не е бил само земеделски, но и занаятчийски град.

За участието на ихтиманци в разрешаването на църковните въпроси ни говори кондиката на Самоковската митрополия, където е отбелязано, че на 19. I. 1871 г., при избиране представители от Самоковска епархия за църковно-народния събор в Цариград, са вземали участие Цветко Панев и Димитър Ангелов от гр. Ихтиман.

С организирането на църковния живот в града, ихтиманци се възползували от турските наредби, че където

има храм, може да има и българско училище, и открили такава. Първото училище било в западната част на църковния двор и се помещавало в двуетажно здание на метоха. Освен стаи за обучение на учащите се, там имало и стаи за монахини, прислужнички в храма, както и идващи в града висши духовници, монаси, изповедници и таксидиоти от Рилската св. обител. Зданието било паянторо и по-късно съборено.

При опожаряването на храма е била изгорена църковната архива, поради което липсват данни за служителите при същата от началото и за учителите при църковното училище. От сведенията, които са запазени, е видно, че при храма са свещенодействували малко на брой свещеници. Някои от тях, освен енорийните, които имали в града, са обслужвали селата: Живково, Боевица, Белица, Веиковец, Габра, Верниско, Вакарел и Мухово.

До освобождението от турско робство при храма са служили: свещ. Панко п. Николов, свещ. Панают Търнаджийски, свещ. Христо Керефенски, свещ. Иван Русinov, свещ. Кръсто Корчаков, свещ. Стоян Ангелов, свещ. Димитър Пинцарски, Архимандрит Антим Каранов, ролом от гр. Кратово. Съслужител на последния е бил свещ. Илия Колев. За тях в книгата „Автобиография, дневници и спомени на д-р Христо Стамболски“, т. II, София, 1927 г., се поменава, че при преминаването на една дипломатическа мисия през Ихтиман на 12 и 13 юли 1876 г. се явили защитници на онеправданото българско население, което с тях се укривало в храма при турските насилия и зверства, като разказали случан... „за много вуколяти, по нападения и зверства на башибозуците, на черкезите...“ А след освобождението са служили при храма: свещ. Н. Меларов, свещ. Ив. Георгиев, свещ. П. Бончев, иконом Ст. Попов, иконом Хр. Нешов, свещ. Георги Камбаров, свещ. С. Велчев, свещ. Ив. Халжийски, свещ. В. Кечев, свещ. Роман Петров, свещ. Ст. Пейчев и свещ. Т. х. Стоячев. Сега свещенодействуват прот. Димитър Попов, архиерейски наместник, и свещ. Христо К. Попов.

След възстановяването на храма са правени частични ремонти. През 1946 г. южната храмова артика бе пригодена за параклис в чест на св. Ивановата хилядолетна, а през 1949–1953 г. бе изграден църковен дом. Параклиът и църковният лом бяха осветени от Негово Преосвещенство св. Левкийския епископ Партений, викарий на св. Софийска митрополия, при подobaваща тържественост.

Първите години певци при храма са били народните учители: даскал Боне, Толов Добрин, Цветко Панев, Захари Ласков, Димитър Русinov, Димитър Попов, Ангел Бочин, Ивач Кацаров, Антон Шопов, Кръсто Милчев и Пане Мутафчиев, а след това секретарите при архиерейското наместничество.

Първият опит за образуване на църковен хор е бил направен през 1897 година от учителя Никола Т. Даскалов. В последствие хорът е бил утвърден от Панко Радвилски, директор на класното училище. Сега при храма пее от 11 години женски хор под диригентството на Екатерина В. Боршукова.

За благолепие на храма са правени и дарения от знайни и незнайни лица. На починалите царство им небесно, а на живите Бог да ги дари с крепко здраве.

При учредяването на Българската епархия, Ихтиман е посочен като духовен център, където да има архиерейско наместничество.

Паметно ще остане за ихтиманци първото посещение на Негово Светейшество Българския Патриарх Кирил в града на 31. I. 1954 г., когато, въпреки лошото време — голям студ и сняг, любовта на верующите към обичния роден Патриарх преодоля всички несгоди и храмът беше масово посетен от богомолен народ.

Тържествената патриаршеска служба и назидателното слово на Негово Светейшество още топлят сърцата на тези, които бяха щастливи да присъствуват на службата и чуят словото. Лично Негово Светейшество е отбелязал в летописната книга на храма: „† Бог благослови днес да отслужи св. Литургия в църквата „Успение Богородично“ при молитвено участие на голямо множество богомолен народ. Това бе за мен истинска утеха.“

На благочестивите ихтимански християни отечески молих да надежда във вярата и благочестието“ † Кирил Патриарх Български.“

Сълзите на Христа

ПРОПОВЕД ЗА ВРЪБНИЦА

„А когато се приближи и видя града, заплака за него...“ (Лук. 19:41)

Днес чествуваме голямо събитие от земния живот на Господа Исуса Христа — тържественото Му влизане в Иерусалим.

След като възкреси Лазаря, няколко дни преди кръстните Си страдания, Христос влезе в Иерусалим като Цар на мира. Вместо на бойна колесница или на някой жребец (койт тогава се считаше за войнствено животно), Христос седна на осле. Каква величествена гледка! Обещаният от Бога Спасител, Божественият Миротворец в света, обкръжен от Своите верни ученици, иде в Иерусалим кротък, възседнал на осле!

Тогава в Иерусалим, по съчай приближаващия голям иудейски празник Пасха, се бе събрал много народ, който излезе вън от града да посрещне Исуса. Срещата се превърна в голямо тържество. Едни постилаха дрехите си по пътя Му, други носеха палмови клонки, дигаха ги високо, размахваха ги широко и всички в един глас викаха и пееха: „Осана! Благословен идещият в името Господне! Осана във висините!“

Преди да влезе в града, на Елеонския хълм Христос се спря. Оттам се виждаше целият град: величественият храм с неговите мраморни кули и позлатени покриви, прекрасните дворци на Първосвещеника и на Пилата, красивите жилища на иерусалимските богаташи. Градът гъмжеше от хиляди гости. Какви дворове! Какви градини! Какъв безгрижен свят! Но Христос не се зарадва от тази великолепна гледка. Кротките Му очи се изпълниха с влага. И Христос горчиво заплака...

Защо плаче Христос? Сигурно от радост! Или Му се стори, че народът, виковете и песните са недостатъчни?

Не! Христовият поглед пронизваше бъдещето и прозираше в него. Народът викаше: „Осана!“ А Христос чуваше: „Разни, разни Го!“ Исус виждаше, че богоизбраният народ ще отхвърли Своя Спасител и Неговата пречиста кръв ще палне върху него. Всичко това вливаше мъка в сърцето Му. В очите Му бляснаха сълзи и Христос заплака с висок глас: „Иерусалиме, Иерусалиме, който избиваш пророците и с камъни убиваш пратените при тебе! Колко пъти съм искал да събера чедата ти, както кокошка събира пилците си под крилете и не рачихте!... Да беше и ти узнал поне в този твой ден, какво служи за твой мир! Но сега, това е скрито от очите ти, понеже ще настанат за тебе дни и враговете ти ще те обиколят с окоп и ще те окръжат, и ще те стеснят отвред, и ще съсният тебе и децата ти в тебе, и няма да оставят в тебе камък на камък, понеже ти не узна

времето, когато беше посетен“ (Мат. 23:37; Лук. 19:42 — 44).

Не след много време това Христово пророчество се сбъдна. Подир 40 години (в 73 г.) римският военачалник Тит, със своите могъщи легиони, обсади славния град Иерусалим. Обсадата трая няколко месеца. Страшен глад косеше обсадените. Епидемии върлуваха из града. Появиха се унищожителни междуособици в града.

Най-сетне градът падна. Разярените римски войници се втурнаха в победения град и настъпи нечувана поголовна сеч. Свещеният град бе опожарен и срият със земята. Великолепният храм бе съсипан и златото му ограбено. Дърветата в околността на Иерусалим не стигнаха, за да се разгъват опелелите от клането евреи, та поголямата част от тях бяха навързани и пръснати като роби из обширната римска империя...

Христос не плака само за Иерусалим и живущите в него. Исус плака за всички народи и градове, за всички бедствия и страдания, за страшните войни и кръвопролития, които ще връхлетят върху човечеството.

Христос плака и за самите нас. Защо? — Ще се удивите! Защото често пъти нашият личен живот не протича тъй, както подобава на истинските християни. Вместо мир, братство и любов, в нашия живот царят разпри, лоши отношения, лукавство, омраза и завист (Римл. 1:28 — 32).

Днес — на Връбница, от нас се изисква да си спомним за Исусовите сълзи. И на първо място ние християните да не причиняваме на Христа болки и страдания, да не извикваме у Него сълзи!

Колко ли трънчета, колко ли остри шинове, колко ръждиви гвоздеи и ние с вас сме забивали в тялото на Христа и колко обилни сълзи сме Му причинявали!

Нека да живеем тъй, както ни учи св. Евангелие — в мир, разбирателство и обич със своите ближни! Нека да проправим в сърцата си приятен път, път без сълзи за идващия при нас Спасител — Миротворец! Както иерусалимци постилаха дрехите си, така ние да постелем душите и сърцата си по Христовия път. Нека Христос да мине през нашата енория, през нашето семейство, и лично през нас, за да ни благослови и освети!

Тогава с искрена вяра и пълна надежда, заедно с всички християни-миротворци, и ние ще пеем на Христа: „Осана! Благословен идещият в името Господне! Мир на земята и слава във висините!“

Прот. Панайот Памуков

Покаяна молитва

Греших аз, о Боже, не малко по пътя, шо вече минах, и съдеше ме съвестта ми за всеки извършен мой грях.

Но пак греховете повтарях, далече от Тебе живях, сърце си за Тебе затварях и много аз, Боже, страдах.

Ще ходя по пътя посочен от Тебе, Спасителю мил, макар и осеян със тръни — че Ти Си го, Боже, открил!

Сега се обръщам към Тебе с молитва покаяна, с молба: омий греховете ми с милост и дай ми по-светла съдба.

Прости ми греховните мисли, греховните думи, дела и път свършен Ти открий ми — по него аз веч да вървя.

Тодор п. Василев

ОТЗИВИ И ВЪВЕЖКИ

ЕДНО ЦЪРКОВНО НАРОДНО ТЪРЖЕСТВО В ИХТИМАН

На 13 март т. г. ихтиманци отпразнуваха по най-тържествен начин 125-годишнината на църквата Успение Богородично. Това мило народно православно тържество бе удостоено от Негово Светейшество Патриарх Кирил, който отслужи св. божествена литургия, заедно с 12 души свещенослужители от София, града и околните.

Негово Светейшество пристигна в 9 часа, посрещнат от цялото духовенство. Той мина през шпалир от богомолци, които благоговейно му се покланяха и по стар народен обичай, християнки хвърляха върху него житни зърна, с молитвено пожелание за изобилно плодородие по цялата наша земя.

Множество восъчни свещи, запалени от християните, осветяваха храма и му придаваха още по-голяма мистичност.

Богослужбата, извършвана с топлота и молитвено настроение от Негово Светейшество, раздвижваше душите и сърцата и превръщаше всички в храма в едно цяло в едно истинско духовно братство, готово да живее в мир и да се бори за мира.

В църква беше тихо. Всичко бе се превърнало на слух и молитва. Чуваше се само пеенето на служащите и хористите, които вдъхновено и с празнична веселост пееха всички молитвени песнопения.

„Благодатта на Господа Исуса Христа и любовта на Бога и Отца и причастието на Духа Святаго да бъде с всички вас“ — се носеше из храма гласът на Негово Светейшество и отекваше в разкритите души като божественото благодатно благословение и утеха. Тук вече молитвено настроение е повишено. Всяко сърце се бе открило и превърнало в свещено кътче на пламенна вяра и неугасваща любов в служба на Бога.

Службата свърши. Царските двери се отвориха. Там застана Първосвещителят на Българската православна църква и започна своето високосъдържателно, мъдро и поучително слово. С поглед впит в далечината, в тревожното минало преди 125 години, той раздипляше страницата след страница и откриваше големите напъни и благородни усилия на ихтиманци, които със силна вяра в Бога и пламенна любов към Родината, са замислили и успяват да издигнат голямо великолепно храм, който като грамаден запален фар да свети в бурите на робския живот и да сочи пътя към тихо пристанище, за постигане жадувана свобода и независимост.

Негово Светейшество изтъкна на преден план тия добродетели на ихтиманци, за да припомни на техните потомци, че тези добродетели са подкрепяли гордите им предшественици и са ги вдъхновявали към подвиг и саможертва, та благополучно да осъществят всеобщото народно дело.

И днес, запазили тия добродетели на своите деди и прадеди, ихтиманци стоят на предни позиции за постигане всяка инициатива за всеобщо добро.

Накрая Негово Светейшество дигна десница и благослови в лицето на богомолците, скъпата ни Родина, усилията и грижите на нашия трудолюбив и родолюбив народ, за да живее в мир и спокойствие и да постига благоприятно трайно благоденствие и добруване...

На това прекрасно слово, отговори Архиепископският наместник на Ихтиман, прот. Дим. Попов, който, развълнуван, даде израз на непринудената и топла благодарност, която всички присъстващи дължаха на Негово Светейшество, който не пощади спокойствието си, за да бъде на това църковно тържество, в средата на тия прекрасни хора.

Този храм, посветен на Успение Богородично, е изграден при много трудности пречки и препятствия. В него е вложена волята на българина да преодолее всичко и да постигне поставената си цел. И затова, когато човек се вгледа в тоя храм, над който са минали 125 години, не може да не се възхити, гледайки изящната зография, в която се открива творческата мощ на вдъхновения зограф-художник, както и неговото непоколебимо желание за пълно и съвършено изографисване, та да може тая завършена иконографска композиция да остане във вековете и да свидетелства за творческата сила, макар и в едно бурно и неспокойно време, на нашите иконописци-художници.

Всяката зография е напълно запазена, след толкова години, с изключение на иконата Св. Богородица (Ширшай небес) в южната артика, която турците са запалили при бягството си, когато руските победоносни войски са навлезли в града и са освободили изплашеното православно население. И от тогава до сега, макар и обгорена, иконата е напълно запазена, за да свидетелства, от една страна — за турската жестокост и фанатизъм, а от друга — за чистотата и здравината на родното иконографско изкуство.

Свещ. Ив. Шивачев

ДУХОВНО ТЪРЖЕСТВО В КИЛИФАРСКИЯ МОНАСТИР

Сегашният Килифарски манастир „Св. Богородица“ се намира в подножието на малкия хълм, върху който личат развалините на някогашната велика Килифарска лавра на преп. Теодосий Търновски. В него на 15 февруари т. г. — Сретение Господне — стана духовно тържество — бяха постригани в монашески чин три примерни послушнички. Службата започна рано сутринта. Служеха о. протосингелът архимандрит Нестор, архимандрит Герасим Рогозин, ефимерий в Присовския манастир, манастирският ефимерий о. Димитрий и митрополийският дякон. Бяха дошли игуменки и монахини от Търновските манастири и благочестиви християни от Търново, Горна Оряховица, Свищов, Трявна, Килифарево. Поради отсъствието на Негово Високопреосвещенство Търновският Митрополит Софроний, о. протосингелът извърши чинопоследованието „Малия схими“ между утрянята и св. Литургия. Трите послушнички бяха взети под мантия от игуменката монахиня Олимпияда и от сестрите-монахини Иустина и Евдокия. Послушница Васила Йовчева стана монахиня Ефросиния, послушница Мария Каракашева — монахиня Клавдия, послушница Драга Каменова — монахиня Лидия. О. протосингелът произнесе слово на тема: „Три срещи с Господа — три сватби с небето“. Всички плакахме. След св. Литургия, при биене на дървеното клепало и със запалени свещи в ръцете, стана въдворяването на новите три монахини.

Монахиня Екатерина

ЦЪРКОВНА И ОБЩЕСТВЕНА ЛЕТОПИС

Починал проигумен на Троянската св. обител. На 17 март, в 1.30 часа през нощта почина след тежко продължително боледуване Негово Високопреподобие архимандрит Климент Коевски, проигумен на Троянската св. обител. Покойният е бил 42 години игумен на същата св. обител. Погребението му се извърши в Троянския ма-

настир на 18 март. Опелото бе отслужено от Техни Високопреосвещенства Врачанския Митрополит Паисий, Ловчанския Митрополит Филарет, Старозагорския Митрополит Климент и Негово Преосвещенство Бранищия епископ Максим, в съслужение с манастирското братство и много свещенослужители от околните селища. Надгроб-

но слово произнесе Негово Високопреосвященство Митрополит Паисий.

Свещенически конференции. Енорийските свещеници от Хасковска духовна околия, събрани на конференция на 8 март т. г. са изслушали доклад за мир и разоръжаване. В телеграма до Негово Светейшество Патриарх Кирил те заявяват, че ще „работят всеотдайно за осъществяването на свещеното дело на мира, следвайки примера на Негово Светейшество, възторжен борец за мир“.

— Енорийските свещеници в Еленска духовна околия са имали конференция на 9 март т. г., на която архимандрит Нестор, протосингел на Търновската св. митрополия, е изнесъл доклад по случай 125-годишнината на Велчовата завера, а председателят на Еленския градски комитет на мира и директор на гимназията в гр. Елена Петко Петков изнесъл информация за съвременното международно положение. В телеграма до Негово Светейшество Патриарх Кирил свещениците заявяват, че „адмирират Негово Светейшество и Националния комитет за защита на мира и че с вярата и родолюбието на участниците във Велчовата завера стоят в челните редици на борците за мир; протестират енергично против произвеждането на ядрено оръжие, създаването на атомни бази и опити с атомни бомби. Адмирират благородния почин на великия братски Съветски съюз за всеобщо и пълно разоръжаване и примера му да намали своите въоръжени сили с още 1.200.000 души, предпоставка за траен мир и дружба между народите“.

— Енорийските свещеници от Разложка духовна околия, събрани на конференция на 9 март т. г. в гр. Разлог, изслушали доклада на свещеник Васил Бъсин за всеобщо и пълно разоръжаване. В телеграмата си до Негово Светейшество Патриарха заявяват: „Ние всецяло се приобщаваме към усилията на всички добри хора по света за забрана на атомното оръжие, за пълно разоръжаване и всеобщ мир, за да настъпят радостни и спокойни дни за цялото човечество. С цялата си енергия се приобщаваме към Вашите благородни усилия в борбата за мир“.

12 години крепка дружба. На 18 март т. г. се навършиха 12 години от подписването на Договора за приятелство, сътрудничество и взаимна помощ между НРБ и СССР. Българската общественост отбеляза тази годишнина по най-тържествен начин, с признателност за огромното значение на този Договор, който укрепи авторитета на родината ни, гарантира нейната национална независимост и разкри пътя за нашия бърз възход.

Скръбна вест. Със скръшено от скръб сърце съобщаваме на роднини и близки, че на 22 февруари т. г. внезапно почина непрежалимият ни мил и скъп съпруг, татко, дядо и сродник

ПРОКОПИ КОНСТАНТИНОВ

на 69 години

Покойният е завършил Цариградската Духовна Семинария и Юридическия факултет в Софийския държавен университет. Бил е дългогодишен адвокат в София и първокласен певец в църквите: „Св. Богородица“ (Подуене), „Св. Седмочисленици“, „Св. Кирил и Методий“ и напоследък в старинния храм „Св. Петка“ в София.

Отличаваше се със своята вяра, благочестие, кротост, смирение и поченост. Той имаше рядко красив, висок и чист теноров глас, с който оставя незаличим спомен в църковните среди.

Бог да прости този прекрасен човек и даровит църковен певец и го всели там, дето вечната божествена хармония дава пълна услада на човешките души.

ОПЕЧАЛЕНИ: съпруга Божанка, дъщери д-р Юлия, д-р Мери, Сийка, Кра-

снмира, зет д-р Димо; иконом Димитър Константинов и Ангел Константинов.

Благодарност. Божана Прокопи Константинова и децата ми изказваме сърдечна благодарност и дълбока признателност на всички, които взеха участие в скръбта ни по смъртта на скъпия ни съпруг, баща и дядо **ПРОКОПИ КОНСТАНТИНОВ**; на Негово Светейшество Патриарх КИРИЛ за изказаното чрез Негово Преосвященство Епископ Йосиф архипастирско съчувствие и утешение; на Негово Преосвященство Епископ Йосиф за извършеното опело и за трогателното надгробно слово; на техни високопреподобия: протосингела архимандрит Иоан и финансовия ревизор архимандрит Иоан, на двадесетте свещеници, протонерей и свещенноикономи, на прото-дьякон Флавиян Иванов и дякон Димитър Ценов, които взеха участие в така хубаво отслуженото опело; на диригента Никола Сеизов и на хористите за сърдечното им колегиално и приятелско участие с хубавото хорова изпълнение. Изказваме особени благодарности на председателите, настоятелите и свещениците при църквите: „Св. Петка“, „Св. Спас“, „Св. Кирил и Методий“ и „Св. Богородица“ (горицата), където покойният служи като настоятел или певец, за издадените от тях некролози и за изразените от тях морални и материални грижи.

ТЪЖЕН ПОМЕН

В ранните дни на пролетта, водите на р. Осъм отнекоха живота на нашия непрежалим син

ПЕТКО свещ. **ХРИСТО ИВАНОВ**
11 годишен, от Ловеч.

По случай 40 дни от преждевременната му кончина, на 26 март ще се отслужи заупокойна литургия и павихида в храма Св. Неделя — Ловеч.

Нека всички, които го познаваха и обичаха, да се помолят Господ Бог да приеме душата му в небесните Си селения.

Спи спокойно вечния си сън, обичний Петьо. Ние не ще те забравим.

От опечалените

Скръбна вест

Сега, когато цялата природа се събужда и дава живот — напусна земния живот и се устреми към вечния. **ПРЕСВИТЕРА РАДКА** свещ. **МАНОЛОВА ГЕНЧЕВА**, от с. Каменово, Н. Загорско която почина на 3. III. 1960 г. и ни потопи в неутешима скръб, оставяйки ни незабравими мила спомени на прекрасна съпруга, майка и сродница.

Бог да я прости! Вечна ѝ памет!

Погребението се извърши на 5. III. т. г.

От опечаленото семейство

Редактор Йордан п. Илиев